

פרק כ"ב

יחידה 44: דוד נמלט אל מערת עדולם ושאל אינו מוצאו (א' - ח')

71 ספר שמואל א' | פרק כ"ב

6. לפניכם מפת נודדי דוד. עיינו במפה והשיבו:
להיכן ברח דוד מנוב?

שאלת העמקה: התוכלו לשער מדוע ברח לאזור זה?

תוכנית פרקים

70 ספר שמואל א' | פרק כ"ב

פרק כ"ב

סוף ימי השופטים	המלכת שאול הצלחתו	ה מאס בשאול	שאול חוזף אחרי דוד	מפלת שאול
א-ה'	י-יז'	טז-יח'	יח-כז'	כז-ל"א

יחידה 44 - דוד נמלט אל מערת עדולם ושאל לא מוצאו (א'-ח')

מילים באו"י

1. כתבו מי מהאנשים הבאים לא הצטרף אל דוד:

כל בית אביו (משפחתו) - אנשים בעלי חובות - כל איש מר נפש - אנשים שנגרם להם עוול - יהונתן ובניו

2. נסו לחשוב. מדוע הלך דוד למואב?

3. מה ביקש דוד ממלך מואב?

4. **השלימו:** נד הנביא היה בין אלו שהצטרפו אל דוד. הוא ידע ברוח הקודש שירדפו אחרי דוד, ולכן אמר לדוד:

5. מה היה חששו המרכזי של שאול שבגללו כעס על עבדיו?

אמרו חז"ל: אולי יעלה בדעתו שאול שצטרפו אל דוד בבורחו היו אנשים פוחתים שנאמר בדברי הימים: "ואלה הבאים אל דוד... והמה בגבורים". אמרו חז"ל: תמידיו חמנים נקראים גבורים.

הקדמה

התאגדות אנשים נגד השלטון - כאשר אדם נרדף ע"י השלטון, לעתים הוא ינסה לברוח לבדו, ולעתים יתאספו אליו אנשים נוספים המתנגדים לשלטון מסיבות שונות ויסייעו לו לברוח או למרוד בשלטון. קבוצה זו תנסה, לעתים, לצרף אליה אנשים נוספים בכדי להגדיל את כוחם מול השלטון. השלטון חושש מאוד מהתאגדות של מורדים כנגדו העלולים למוטט את השלטון המרכזי.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

א. איזה סוג אנשים מצטרפים לנמלטים מפני השלטון?

ב. ממי שאול יכול לצפות לנאמנות בזמן רדיפתו אחרי דוד?

אפשרויות למענה ולדיון

דוד עוזב את גת הפלשתית, ומגיע אל מערת עדולם השוכנת בשפלת יהודה במבואות המערביים של הרי יהודה. אל דוד נאספים בני משפחתו ואנשים בעלי רקע קשה, כמו בעלי חוב או אנשים שנגרם להם עוול. דוד מתחיל להנהיג דווקא את האנשים מרי הנפש שקשה להתמודד עמם כיוון שדרך הנהגתם הוא לומד

להכיר צדדים שונים הקיימים בעם ישראל וכיצד להתייחס אליהם ולטפל בבעיותיהם. דוד ואנשיו חיים בהתחלה במצודה שהיא מקום שמור המאפשר הגנה, אך גד הנביא שולח אותם לארץ יהודה שם גרים קרובי דוד משבט יהודה שיסייעו לו בזמן שהותו שם. מאידך, שאול חושש מפני התאגדות גדולה של אנשים שיסייעו לדוד ובעצם יצאו במרד נגדו. שאול מצפה לנאמנות מלאה דווקא מאנשי שבט בנימין ומהקרובים אליו, שידאגו להעביר לו כל מידע להתמרדות נגדו (כגון ברית יהונתן ודוד). המילים 'גולה אוזן' חוזרים שלוש פעמים (פעמיים בפסוק ח', ובפסוק י"ז) דבר המלמד על חששו הגדול מפני מרידות דווקא מקרב האנשים האמורים להיות נאמנים כלפיו.

המסרים העולים מן היחידה

אמון בין חברים - דוד ושאול מצפים שהאנשים הקרובים אליהם (כגון מאותו שבט וכד') יישארו נאמנים כלפיהם.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. להראות במפה את המסלול שעשה דוד - בתחילה באזור עדולם, לאחר מכן במואב ובסופו של דבר בארץ יהודה.
2. ניתן לשחק בחצר בית הספר משחק רדיפה. אחד התלמידים ינסה להסתתר ושאר התלמידים ינסו לחפש אותו ברחבי בית הספר.

יחידה 45: דואג מלשין על אחימלך שנענש עם כוהני נוב (ט' - כ"ג)

72 ספר שמואל א' | פרק כ"ב

יחידה 45 - דואג מלשין על אחימלך, שנענש עם כוהני נוב (ט'-כ"ג)

7. לפי דברי חכמים המובאים בקטע שבמסגרת, מה כה חמור בחטאו של דואג האדומי?

8. תאר מה עשה דואג לאחר ששאל פנה אליו:

שאלת הרחבה: אמרו חז"ל: "מגלגלים חובה על ידי חייב" (נמרא שבת ל"ב, ע"א). כלומר, רעה תבוא על אדם על ידי אדם אחר שהוא בעל חובה (גם הוא ייענש על כך שהרע לאותו אדם). עיינו בפרק ב' פסוקים ל"ב-ל"ד וענו: מדוע גלגל ה' את מותם של כוהני נוב בידי שאלו?

9. מה הייתה כוונת דוד במילים: "אנכי סבתי בכל נפש בית אביך"?

אנכי סבתי (פסוק כ"ג): אני בנסתי.
אשר יבקש את נפשי יבקש את נפשי
(פסוק כ"ג): אדם סאינו יחשב כירדף גם את חברו.
יכי משטרת אתה עשוי
(פסוק כ"ג): אני איסורו קלף כסאתה עשוי.

אמרו חז"ל גדול העוון של לשון הרע שהוא קשה משיכוח דמים, שכל הרוע אינו הרוע אלא נפש אחת, והמספר לשון הרע הרוע שלושה - האמרו והמקבל והנאמר עליו, על פי מדרש הנחמא, מצורג ד'

הקדמה

מסירה לשלטון - כאשר השלטון נתון בסכנה הוא שואף לשיתוף פעולה מרבי מצד האזרחים הנאמנים. על אזרחים אלו מוטל התפקיד לומר לשון הרע (להלשין) על כל אדם שאינו מראה נאמנות לשלטון. לעתים אזרחים אלו גם פוגעים באזרחים אחרים כדי להראות את נאמנותם לשלטון, אף אם אותם אזרחים חפים מפשע.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- מה הוא הדבר המרכזי ממנו היה שאלו מוטרד?
- ערכו השוואה בין הלשון שנאמרה לשאלו למחות את עמלק (פרק ט"ו) לבין הנאמר בפרקנו כאשר שאלו מצווה על מחיית כוהני נוב.

אפשרויות למענה ולדיון

אחרי שלמדנו על בריחת דוד אל אכיש מלך גת ועל הליכת דוד אל מערת עדולם, אנו חוזרים למעשה נוב עיר הכוהנים. הפסקה זו מלמדת אותנו על דאגתו הגדולה של שאלו לנוכח בריחתו של דוד והתארגנותו מבחינה מלחמתית. לכן כל מי שמסייע להתארגנות למלחמה בשלטון הוא כמורד במלכות ודינו מוות. דואג רוצה להראות את נאמנותו לשאלו והוא בוחר למסור ולהלשין על אחימלך שסייע לדוד. ייתכן שדואג

רוצה להסיר מעליו את האשמה, שהלא פגש את דוד בנוב, ולא הודיע על כך לשאול. לכן הוא מתייחס בזלזול לדוד, 'בן ישי', מסגיר את אחימלך ומאשים אותם במרידה במלכות.

שאול רוצה לדון לא רק את אחימלך הכהן אלא את כל כוהני נוב. אחימלך מנסה בכל כוחו לזכות בדין, וטוען כלפי שאול שדוד הוא חתנו של המלך ולכן הוא נאמן אליו ואין שום חשש למרידה מצידו. כמו כן, אחימלך תירץ את הסיבה לבואו של דוד אליו בצורך של דוד לשאול בה' כיוון שרבים מצרכי הציבור נדרשים לשאלה בה'¹⁰³.

שאול דוחה לחלוטין את כל דברי אחימלך ודן אותו ואת שאר הכוהנים למיתה כמורדים במלכות. רק דואג, איש רע, מוכן היה להרוג את כוהני ה', דבר ששאר עבדי שאול לא העזו לעשות.

כאשר שאול מנסה למצוא אדם שיפגע בכל כוהני ה', נענה לבקשתו רק אדם שיש לו סיבה מספיק חזקה שדווקא הוא יבצע את הפקודה הנוראית, וזאת כדי להסיר מעליו כל אפשרות של חשד בסיוע לדוד.

ישנה השוואה בין הלשון שנאמרה לשאול בזמן שה' שלח אותו להכות את עמלק ובין הפסוקים שלפנינו המתארים את הציווי של שאול לדואג האדומי להכות באנשי נוב עיר הכוהנים. הפער בין שני המקרים הוא עצום, במיוחד בשל העובדה ששאול חומל על עמלק, אך אינו חומל על כוהני נוב. בהמשך נלמד שעונשו של שאול היה מיתה, משום שציווה להרוג את כוהני נוב¹⁰⁴.

כשדוד מקבל את הידיעה המרה מפי אביתר הכהן הוא חש אחריות על מה שנעשה לכוהני נוב ופורס את חסותו על אביתר הכהן. דרכי ההשגחה גלגלו את האירועים כך שהנבואה על בית עלי התממשה על ידי שאול.

המסרים העולים מן היחידה

1. **'כל המרחם על אכזרים, סופו להתאכזר על רחמנים'** - שאול ריחם על אגג במקום שהיה אסור לו לרחם, אך כשבאו לידו כוהנים רחמנים, הוא לא ריחם עליהם.
2. **'ה' מבטיח, ה' מקיים'** - שאול מצווה על הריגת כוהני נוב. בזה מתקיים עונשו של בית עלי כמתואר בתחילת ספר שמואל.
3. **אין ללכת אחר דבר עבירה** - אפילו אם מלך ישראל מצווה לעשות עבירה, עלינו לשמוע לצו ה' המחייב אותנו להישמר מכל דבר עבירה.

הצעות להמחשה ולהרחבה

ניתן לנצל את ההזדמנות לשוחח על הפגם של לשון הרע. אפשר שהכיתה תקבל על עצמה לימוד יומי או שבועי של הלכות לשון הרע (ישנם כמה ספרים המכוונים ללימוד יומי של הספר 'חפץ חיים')

103 כן פירש רש"י.

104 כן פירש הרד"ק.